

Etablert 1819 av boktrykker Niels Wulfsberg

MORGENBLADET

ANSVARLIG REDAKTØR
OLAV ROKSETH

Oppgjørenes time

Titusener av nordmenn var i fjellheimen i vinter, stirret på de fire-meter høye brøytekanter og spurte seg selv og hverandre hvordan det kom til å gå med snøsmeltingen til våren.

Så gikk snøsmeltingen etter ketchupflaskeprinsippet: Først kommer ingenting, så kommer ingenting, så kommer alt.

40 prosent mere snø i fjellet, men innenfor det normale. Lave temperaturer i april og mai – men innenfor det normale. Relativt store nedbørsmengder, men innenfor det normale.

Det er god grunn for de flomrammede å spørre: Så hvorfor flyter huset mitt avgårde?

Kombinasjonen av uheldige omstendigheter har skapt det worst case-scenariet Østlandet har gjennomlevd de siste ukene. Spørsmålet blir om det norske samfunnet skal ta høyde for slike trippeluheldige omstendigheter, og så i fall: *Hvem?*

Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen har, uten tvil, opptrådt vaklende. Først er flomvarslene blitt holdt i en svært rolig tone, deretter eksploderte de og ble mye høyere enn hva som ble virkelighet lenger sør i områdene. Det er fristende å antyde inkompetanse i informasjonsarbeidet, hvilket mange har gjort, la oss ihvertfall be om at prosedyrene for varsling gjennomgås nøye.

På motsatt front har kraftsosialistene rørt på seg og ser flommen som en god anledning til regulering.

Samtidig må det konstateres at mange bygder, byer og tettsteder ikke akkurat er utbygget med flomsikkerhet for øyet. Her har NVE et poeng: De karakteriserer flomperspektivet i mange kommunale reguleringsplaner som hårreisende fraværende.

Hvis dette er tilfelle, er selve utgangspunktet for flomvern det dårligst tenkelige.

Da blir det naturlige spørsmålet: Planlegger kommunene ut fra at «noen andre» skal sørge for flomsikkerhet? Lar fylkes- og statlige myndigheter elvene renne som om elvekommunene ikke har bygget i flomutsatte soner, hvilket de har, til de grader at det i Lillestrøm ligger 90-tallsvillaer i strandkanter?

Sannsynligvis litt av begge deler. Toppet med fromme ønsker om at flere uheldige omstendigheter ikke skal slå til samtidig.

For det er jo det behageligste – i hverdagen.

Ingen kjedelige naturinngrep. Ingen kjedelige begrensninger i utbyggingsmulighetene. Ingen vanskelige debatter. Ingen kostbare budsjetter å tenke på når vi også skal tenke på sosialsektor, utdannelsessektor...

Flommen får vi tenke på hvis den kommer – og det gjør vi. Vi snakker ikke om annet i noen uker. Og så glemmer vi den igjen.

Dette mønsteret må unngås. Det ufravikelige kravet må nå være at alle berørte parter, stat, fylker, kommuner, grunneiere, energimyndighetene kommer sammen og setter flom som hovedsak på dagsorden. Slik at ikke flomforebyggende arbeid blir et stebarn som kanskje blir nevnt når alle andre forhold er tatt hensyn til først.

Bare hvis et slikt arbeid bygges grundig og med aksept fra alle parter, vil flommer kunne forebygges og skaderisikoen minimaliseres på et mer stabilt grunnlag enn soldater og dugnadsgjenger kan stå for, hvor heltemodige disse enn er.

lm

Skandalen fortsetter

Maryam Azimi-saken fortsetter – dessverre.

Morgenbladet konkluderte 26. mai med at det var en selvfølge at Maryam Azimi fikk bli i landet. Når namsretten har vedtatt noe annet, reagerer forfatterforeningens formann, Thorvald Steen, i berettiget harme. Han vil om nødvendig selv stå for innkvartering av Azimi. Også Torill Brekke, formannen i PEN-klubben, stiller sitt hjem til disposisjon.

Steen og Brekke handler ut fra de beste tradisjoner. Desto verre er det stelt med Oslo Namsrett.

Det er utrolig at retten kan opprettholde utvisningsvedtaket, nærmest i samme minutt som Gunnar «Kjakan» Sønsteby under 7.juni-markeringen noen kvartaler bortenfor i hovedstaden påpeker at det kampen for det frie ord er selve grunnpillaren i kamp for frihet og demokrati, mot tvang og overgrep.

lm

Nazister og karaktersvakhet

ANNÆUS SCHJØDT

I Morgenbladet for 5.mai i år er det inntatt en anmeldelse av fellesboken «Vi valgte det vi ikke kjente». Anmeldelsen er skrevet av en Lasse Midttun. Da jeg ikke er fast leser eller abonnent på Morgenbladet og dessuten bor i utlandet, vet jeg ikke hvem denne personen er. Jeg kan med andre ord ikke sette ham inn i noen som helst sammenheng.

Midttun sier om mitt bidrag:

«Andre synes påfallende umerket, som Annæus Schjødt, hvis kommentar om at han alltid har sett på nazisme som en svakhet i karakteren, understreker at en 75-åring kan være like mye gutt-å som en 15-åring og at man ikke trenger å forstå en krig for å kjempe i den».

Jeg ser ikke noen grunn til å diskutere spørsmålet om krigen har merket meg, i tilfelle hvilken grad. Men jeg reagerer på at min bemerkning om nazister og karaktersvakhet tas til inntekt for den karakteristikk Midttun gir av meg. Jeg får det inntrykk at Midttun tilhører de forstå-seggære som 50 år etter redefinerer hva krigen gjaldt, uten egentlig å ha peiling på hva vi kjempet for og imot. Han synes ikke å ha forstått hva nazisme var og er, hvilken djevelsk bevegelse det dreiet seg om. Vet han ikke hva det nazistiske system – hvis man kan kalle Hitler og hans menns maktbrynde et system – inneholdt av ondskap, kynisme, løgn, forstillelse og brutal hensynsløshet overfor alt som kom i veien for det?

Vi hadde i fredstid, og fikk i løpet av krigen, noen tusen nazister i Norge. En del av dem trakk endog i tyske eller norsk/tyske uniformer for å kjempe på tysk side. Det er disse norske nazisters holdning jeg betegner som karaktersvak – jeg ser i denne sammenheng bort fra de relativt få meget unge norske nazister som ble det på grunn av press fra foreldres eller omgivelers side. Men for det store flertalls vedkommende fastholder jeg at enhver som ble nazist under krigen, eller aktivt opprettholdt sitt nazistiske grunnsyn i den tiden, utviste karaktersvakhet og i mange tilfeller også mangel på forstand. Det lar seg ikke høre at de gjorde det ut fra nasjonale vurderinger, i tro på at å kjempe på tysk side var det beste for Norge. Det var i den tiden nemlig ikke spørsmål om hårfine politiske vurderinger, hvor den ene oppfatning var like god – eller nesten like god – som den annen.

Norge var i krig fra 9.april 1940 til frigjøringen i 1945. Og vi var i krig med en fiende hvis politiske system og maktapparat vi hadde kunnet iaktta fra 1933, skritt for skritt, gjennom overgrep, tilsidesettelse av høytidelig inngåtte traktater og bruk av fysiske maktmidler i enhver situasjon hvor man ikke nådde frem på «fred-

lig» måte. Vi visste om konsentrasjonsleire og vi kjente til jødeforfølgelsen, ikke i det omfang de fikk i løpet av krigen, men tilstrekkelig til å vite at jøder, halvjøder og kvartjøder var uten enhver rettighet i Tyskland og land okkupert av Tyskland, at de ble fengslet, drept og sjikanert av den ene grunn at de var jødiske, at deres eiendom ble ødelagt eller frarøvet dem, som f.eks. under Krystallnatten i november 1938. De som ble nazister under krigen, visste også at det parti de valgte, var med på å sette norsk samfunnsystem til side, ved bl.a. å oppheve enhver meningsfrihet og ved å ta fra det norske samfunnet det vern grunnloven gav hver enkelt av oss.

Når nordmenn ut fra en slik bakgrunn, med tyske okkuperter i landet og med lovlige norske styrker i krig på alliert side, med Kongen og den lovlige regjeringen jaget ut av landet, valgte å bli nazister – og det var det enhver gjorde som aktivt støttet tyskerne eller gikk inn i det parti tyskerne hadde gitt den politiske ledelse –, kaller jeg det karaktersvakhet. Det dreide seg om å gå inn for en politisk retning som var i strid med alle våre demokratiske tradisjoner, som trampet med mennesker under hel uten annen grunn enn at de tenkte anderledes. Jeg vet at det av mange av disse nazistene er sagt at de visste ikke om de mange tyske overgrep, at det trodde på tysk propaganda og NS-gjentagelsene av den, at de gikk på tysk side av «idealistiske grunner». Det holder bare ikke – skal man under en krig ta den beslutningen å gå imot sin Konge og lovlige valgte regjering, får man i det minste skaffe seg fullstendige opplysninger. Lar man seg rullere inn i en bevegelse som støtter den krigsmakt som uinvitert har okkupert landet, og gjør det uten å ha fått sitt kompass i orden, men utelukkende fordi man har latt seg tute ørene fulle av propaganda fra den fremmede krigsmakten eller dens norske støtteparti, er betegnelsen «karaktersvakhet» passende. Da foreligger det svikt på det etiske plan!

Til slutt dette med å «forstå en krig». For meg var krigen – som jeg også klart har uttalt i mitt bidrag i «Vi valgte det vi ikke kjente» – en kamp mot nazismen, den farligste og grusomste politiske bevegelse som har eksistert i Europa i moderne tid, kanskje til og med i all historisk tid. Det kan virke som herr Midttun ikke vil godta en slik motivering. Men da skulle jeg gjerne vite: Hva mener Midttun krigen gjaldt, om det ikke var å beseire den tyske nazismen, da og for all fremtid? Er han av dem som synes vi i ettertid bør «forstå» de norske nazistene, tilgi dem og i toleransens navn la dem få forsette med å være nazister? Eller mener han at de som stilte seg på tyskerens side – eventuelt gjennom NS – egentlig ikke var nazister, og at jeg nå – 50 år etter – burde erkjenne at de ut fra sine forutsetninger kjempet for Norge, i like høy grad som vi som var aktive i motstandskampen? Til hva enn herr Midttun legger i sin uttalelse kan jeg replisere: Det å være nazist – før, under og etter krigen, i går, i dag og i morgen – innebærer en monumental svikt overfor humanistiske og demokratiske verdier. Mener herr Midttun noe annet, har jeg ikke annet å si ham enn at han bør være glad han er født for sent til å oppleve krigen.

La meg tilføye: Jeg snakker ikke om å holde hatet ved like mot dem som svek. Men om den siden av motstandskampen for lengst er over, betyr ikke at man har lov til å tolerere, heller ikke i historisk sammenheng, politiske oppfatninger som krenker alle de grunnprinsippene vår rettsorden er bygget på!

Svar til Schjødt

Annæus Schjødt har reagert på min anmeldelse av krigserindringsboken *Vi valgte det vi ikke kjente*, redigert av Andreas Skartveit. Han gjengir selv avsnittet.

Jeg mener, og er ikke redd for å gjenta at hans påstand om at nazisme er en svakhet i karakteren er reduksjonistisk og forenkende.

Jeg trodde at forestillingen om at de karaktersterke valgte rett og de karaktersvake valgte feil var smadret allerede rett etter krigen, gjennom bøker av Ronald Fangen (*En lysets engel*), Sigurd Hovel (*Møte ved milepælen*), Sigurd Evensmo (*Grenseland-trilogien*) og Kåre Holt (*Det store veskeillet*). Disse bøkene var anbefalt lesning på 16-årstrinnet i min skoletid. Derav min henvisning til alderstrinnet 15 år.

Disse forfatternes holdning var nasjonal nok under krigen, skulle jeg tro. For sikkerhets skyld kan jeg legge til at min pensumbok i mellomkrigstiden ved Historisk Institutt, Universitetet i Oslo, Hans Fredrik Dahls *Hva er fascisme?*, blant sine mange årsaksforklaringer faktisk ikke engang nevner «karakterspørsmålet».

Schjødt demonstrerer at jeg tar feil i min tro på at karaktiermytologien var ryddet ut. Greit nok: Det han oppnår ved å ha vært antinazist når nazisme er karaktersvakhet, er selv-sagt å tillegge seg selv den motsatte egenskap: Karakterstyrke. Det må han så gjerne. Selvsos kommer fra hjertet.

Det er mulig dette støter Schjødt på mansjettene. Kanskje jeg støter ham mer når jeg presiserer at jeg ved lesningen av *Vi valgte det vi ikke kjente* fant andre kapitler enn Schjødts mer reflekterte og gjennomtenkte enn hans. Presten Mamen, læreren Lundebye, Henriette Bie Lorentzen...

Det Schjødt underslår i sitt brev er jo det faktum at anmeldelsen han angriper er svært rosende. Jeg presiserer hvor viktig det er at krigsgenerasjonen forteller om sine erfaringer.

Schjødt velger å late som om dette er ukjent for ham og insinuerer at jeg er blant dem som vet best 50 år etterpå, når jeg de facto skriver det motsatte. Hva slags prosedyre er det? Når Schjødt topper det hele med å antyde at jeg skulle være en slags historierevisjonist, blir det bare tåpelig. Tvertimot er jeg blant dem som fortsatt synes Skodvin-generasjonen ennå ikke er alvorlig utfordret av Sørensen, Ringdal, m.fl. Jeg omtaler «hver generasjon»-rewritingen som et falskt bekvemmelighetsflagg. Alt dette har Schjødt lest i min anmeldelse. Når han turer frem med det motsatte kan konklusjonen bare bli at enhver kritikk av Annæus Schjødts bidrag til *Vi valgte det vi ikke kjente* er suspekt i utgangspunktet.

Men det var jo ikke den typen offentlighet Schjødt og hans medforfattere kjempet for?

Nåvel. Jeg burde ikke være overrasket, for Schjødt har på toppen av det hele den utrolige frekkhet å æreskjelpe meg og kaste ut insinuasjoner mens han innrømmer å ikke ha lest et kvadder av det jeg har skrevet i egenkap av redaktør i Morgenbladet. Strålende opptreden i Norges skjebnetime, noe Schjødt var en utmerket eksponent for, er vel verd vår taknemlighet, ikke minst i dette jubileumsåret. Men slik fremragende opptreden er ingen garanti for senere plettfrihet, for å låne et uttrykk fra Sigurd Hovel.

Lasse Midttun

Caravan

SENTERET

Brånåsdaalen - 2007 Kjeller

SE VÅRE TILBUD

2

Text TV s. 223

63 87 92 00